

PREDSTAVITEV RAZSTAV IN DRUGIH DOGODKOV V MUZEJIH IN GALERIJAH V SLOVENIJI NA TEMO VOJNE ZA SAMOSTOJNO SLOVENIJO 1991

1. Uvod

V prispevku želim predstaviti analizo muzejskega in drugega gradiva v vseh 67 muzejih in galerijah v Sloveniji, ki so, ali niso, predstavljali dogodke v Sloveniji od leta 1989 do vključno 1991.

Od vseh muzejev in galerij sem zbrala informacije s podatki, ki osvetljujejo njihove konkretne priprave in realizacijo za prikaz predvojnih in vojnih dogodkov, ki so in bodo ostali pomemben prispevek k poznavanju slovenske zgodovine; toliko bolj za mlade že danes in za prihodnje rodove, ki niti ne vedo, da smo si samostojnost priborili v vojni.

2. Metoda

Podatke sem zbirala po e-pošti, običajni pošti in telefonskih pogovorih z ustanovami, ki mi niso poslali odgovorov. Podatke, naslove in telefonske številke muzejskih in galerijskih ustanov v Republiki Sloveniji sem povzela iz publikacij »Vodnik po slovenskih muzejih« iz leta 2001 (1), »Vodnik po slovenskih muzejih in galerijah« iz leta 2008 (2) in »Pedagoški programi v slovenskih muzejih in galerijah« iz leta 2011 (3). Ker so bili v vodnikih nekateri podatki napačni, sem jih poiskala na medmrežju.

3. Rezultati

Na opisane načine sem od 1. marca do 15. aprila 2016 vzpostavila stik s 67 muzejskimi in galerijskimi ustanovami v Sloveniji. Prejela sem 42 odgovorov (63 odstotkov); 28 odgovorov (42 odstotkov) iz ustanov, ki so pripravile eno ali več aktivnosti na temo vojne v Sloveniji 1991, 14 odgovorov (21 odstotkov) iz ustanov, da niso pripravile od leta 1991 do letos nobene aktivnosti. Od 25 ustanov (37 odstotkov), predvsem galerijskih, pa nisem dobila nobenega odgovora.

4. Aktivnosti:

Stalne zbirke, muzealije, razstave, publicistična in izdajateljska dejavnost predavanja in spremljevalni programi, arhiviranje od 1991 do 2016. Muzejske ustanove so pripravile prek 484 aktivnosti. Predstavila bom aktivnosti v vseh 28 ustanovah, začenši s tistimi, ki so največkrat predstavile svoje aktivnosti.

Vojaški muzej Slovenske vojske

Prek 200 aktivnosti doma in v tujini: v Kanadi, Argentini, Italiji, Avstriji, Belgiji, Franciji, Veliki Britaniji, na Madžarskem itn. Prvo razstavo, ki je bila posvečena vojni za Slovenijo 1991, so pripravili ob dnevu Slovenske vojske 15. maja 2000, ko so v avli Ministrstva za obrambo razstavili oznake enot Teritorialne obrambe in Slovenske vojske, ki so imele tradicijo enot TO RS iz obdobja vojne za Slovenijo 1991. Muzej sodeluje na proslavah ob dnevu Slovenske vojske s postavitvijo razstave o vojni za Slovenijo redno od leta 2006. Že 6. oktobra 2000 so v zgradbi nekdanje vojaške gimnazije v Ljubljani pripravili odmevno razstavo »Prelomni čas«, ki je obiskovalce seznanila z dogodki na obrambnem področju leta 1990. Poudarek je bil na predstavitvi projekta Manevske strukture narodne zaščite in prehod v novo TO RS. Ob deseti obletnici vojne za Slovenijo so na isti lokaciji junija 2001 pripravili največjo razstavo do takrat o vojni za Slovenijo 1991 z naslovom »Obranili domovino«. Naslednjo veliko razstavo, ki je podrobno vsebinsko predstavila projekt Manevske strukture narodne zaščite so postavili leta 2003. Na sejmu Sodobna obramba v Gornji Radgoni je Vojaški muzej Slovenske vojske predstavil novo obsežno razstavo »Vojna za Slovenijo 1991«, ki je bila podlaga za pripravo primernejših gostujočih občasnih razstav, ki so se in se še postavljajo v osnovnih in srednjih šolah, kulturnih domovih, prostorih veteranskih organizacij, muzejih in galerijah. Še posebej so bila pomembna gostovanja na osnovnih in srednjih šolah, ki so bila večinoma podprta tudi s predavanji.

Pomembna prelomnica se je zgodila leta 2006, ko je Vojaški muzej Slovenske vojske sodeloval z Muzejem novejše zgodovine Slovenije in Muzejem slovenske policije pri pripravi razstave »Enotni v zmagi«. Takrat je Vojaški muzej pripravil predstavitev dogodkov na obrambnem področju. Vojaški muzej Slovenske vojske je začel gostovati z razstavo v tujini leta 2003, ko je v Avstriji gostoval s samostojno razstavo in temo vojne za Slovenijo 1991 predstavil predvsem zamejskim Slovencem. Še pred tem je kot edini zunanji partner leta 2001 sodeloval z Vojaškim muzejem na Dunaju pri pripravi razstave »Avstrija in razpad Jugoslavije«.

Leta 2006 je muzej gostoval z razstavo »Obramba demokratičnih procesov v Sloveniji 1991« pri slovenskih izseljencih v ZDA in Kanadi. Z občasno gostujočo razstavo je gostoval leta 2008 v Vojaškem muzeju v Budimpešti, naslednje leto pa pri izseljencih v Argentini, in sicer v Buenos Airesu, Mendozi, Rosariu in Paranaju. Od sprejema Republike Slovenije v Severnoatlantsko zaveznitvo (Nato) in Evropsko unijo je muzej z razstavo dvakrat gostoval na sedežu veleposlaništva Republike Slovenije pri Evropski uniji in Natu v Bruslju ter trikrat na sedežu Nata za Evropo v Monsu.

Muzej Slovenske policije

Stalna zbirka v oddelku o razvoju varnostnega sistema »Človeka nikar ... Aktivnosti policije v boju za samostojno in demokratično Slovenijo«. Gostovanje razstave iz muzeja »Človeka nikar ... »Aktivnosti policije v boju za samostojno in demokratično Slovenijo«: 20 gostovanj od leta 1994 do 2006. Gostovanje dopolnjene razstave z istim naslovom z novim scenarijem: 46 gostovanj od leta 2006 do vključno leta 2016. Dopolnitev razstave je postopoma pripravljala kustodinja MSP Biserka Debeljak.

Referat »Predstavitev razstav in drugih dogodkov v muzejih in galerijah na temo vojne za samostojno Slovenijo 1991«, simpozij ob 25. obletnici osamosvojitvene vojne na Slovenskem, Kadetnica Maribor, 21. junij 2016.

POTEK DOGODKOV

Vojna za samostojno Slovenijo je bila v Muzeju slovenske policije povod za pripravo zbirke oddelka o razvoju varnostnega sistema in razlog za slovesnost ob ustanovitvi Združenja veteranov Sever. Na srečanju 5. oktobra 1993 je bil imenovan iniciativni odbor, sestavljen predvsem iz članov MSNZ v ONZ, ki so pospešili ustanovitev in organiziranje veteranske organizacije. Na srečanju, na katerem je bila tudi Biserka Debeljak, kustodinja Muzeja MNZ, je bil sprejet tudi sklep o pripravi razstave, ki naj jo pripravi muzej. Razstava bo odprta ob ustanovnem Združenju veteranov Sever.

Združenje je dobilo ime po znani akciji Sever takratnih pripadnikov ONZ za preprečitev »mitinga resnice« 1. decembra 1989 v Ljubljani. S to akcijo so v ONZ dokazali, da so pripravljeni braniti slovensko državo in njene državljane. Ustanovni dan 26. marec 1994 pa je bil izbran zato, ker ustanovitelji niso želeli, da bi datum spominjal na kateri koli dogodek v preteklosti. Ustanovna skupščina je bila 26. marca 1994 v Novem mestu. Razstava z naslovom »Človeka nikar ... Aktivnosti policije v boju za samostojno in demokratično Slovenijo«, ki jo je pripravil Muzej MNZ, je bila odprta 26. marca 1994 leta v

predverju zavarovalnice Tilia v Novem mestu. Odprl jo je takratni minister za notranje zadeve Ivo Bizjak. Slavnostni govornik je bil generalni direktor Policije Borut Likar. Po odprtju je postala razstava stalna zbirka Muzeja MNZ in vključena v 3. oddelek muzeja o razvoju varnostnega sistema, kjer so si jo pod vodstvom ogledali številni obiskovalci. Treba je poudariti, da so bili za razstavo porabljeni panoji na hrbtni strani zgodovinske razstave o ODDELKU ZA ZAŠČITO NARODA - OZNI, odprti leta 1988.

Od 1994 do 2004 se je razstavno gradivo na 43 panojih vidno poškodovalo, kar je treba pripisati nerazumljivim odredbam vodstvenega kadra v PA (Marko Pogorevc, Marjan Ferk, Zdenko Renko), a so razstavo v takratnih gostovanjih po Sloveniji opravljali in postavljali vzdrževalci brez strokovnega vodenja in avtorice razstave. Še omembe vredna anekdota je z gostovanja razstave prvič v Novem mestu, v KD Janeza Trdine, ko je vzdrževalec nevede in nehote napačno obrnil razstavni pano, ki je predstavljal megalomansko fotografijo Ivana Mačka - Matije. Odnos do muzejske in dokumentarne vrednosti je postajal vse prej kot ustrezen in strokoven. (Isti vodilni kadri v Policiji so leta 2001 muzej tudi uradno zaprli za nedoločen čas. Ponovno je Muzej slovenske policije zagledal »luč sveta« 14. decembra 2006, ko sta ga odprla takratni minister MNZ RS Dragotin Mate in generalni direktor policije Jože Romšek v sicer manjših in neustreznih prostorih Policijske akademije, kjer je žal še danes).

Leta 2005 je bila zbirka obnovljena s pomočjo oddelka za administracijo, dokumentacijo in grafične zadeve MNZ RS, Centra za kriminalistično tehnične preiskave, oddelka za prevajanje in lektoriranje MNZ RS ter Zveze policijskih veteranskih društev Sever in Policijskega veteranskega društva Sever Dolenjske in Bele krajine. Zveza je za zaščito novih panojev in realizacijo novega oblikovnega scenarija plačala milijon tolarjev. Leta 2006 je bila zbirka ob finančni pomoči Generalne policijske uprave - GPU pripravljena kopija zbirke kot gostujoča razstava na fleksibilnih panojih »pingvinčih«, katere lastnik je Zveza policijskih veteranskih društev Sever ali kratko Združenja Sever. Od takrat je postavitve veteranske razstave veliko prijaznejša, lažja, z manj napora in ustrežnejšim ter boljšim estetskim videzom. Zbirka na starih novih panojih ostaja v muzeju kot oddelek o razvoju varnostnega sistema. Vsebina se je od leta 2006 vidno dopolnjevala z novimi odkritji dokumentarnega in fotografskega gradiva. Od začetnih 43 panojev jih je danes 107. Tudi muzejska zbirka se je dopolnjevala skoraj v celoti tako kot veteranska razstava za gostovanja.

Od postavitve razstave so se po Sloveniji vrstila številna gostovanja. Razstava je gostovala in še gostuje ob najrazličnejših priložnostih, v najrazličnejših

objektih, predvsem tam, kjer Policija, Združenje Sever, društva Sever in Zveza združenj borcev NOB praznujejo: 1. december 1989 – akcija Sever – ob preprečitvi »mitinga resnice« v Ljubljani, 26. junij ob dnevu državnosti, 26. oktober ob odhodu zadnjega vojaka JLA iz Slovenije, 26. december ob dnevu samostojnosti in enotnosti, 27. junij ob praznovanju dneva policije, v nekaterih mestih ob občinskem prazniku in ob drugih pomembnih dogodkih, ki so vezani na osamosvojitve Slovenije. Razstava ima pomembno vlogo tudi v izobraževalnih programih MŠŠ RS in MK RS, saj so bila organizirana številna gostovanja z organiziranimi obiski na osnovnih in srednjih šolah v tedenskih in mesečnih gostovanjih.

SEZNAM GOSTOVANJ RAZSTAVE »ČLOVEKA NIKAR ... AKTIVNOSTI POLICIJE V BOJU ZA SAMOSTOJNO IN DEMOKRATIČNO SLOVENIJO«

Od leta 1994 do 2006 je bila razstava s statično oblikovanim scenarijem – trdimi panoji slovesno odprta v naslednjih krajih: Posavski muzej Brežice, 1. december 1994; Slovenski šolski muzej v Ljubljani, 1. december 1995; Počitniški dom MNZ RS, Debeli rtič, 1. december 1996; Osnovna šola Radlje ob Dravi, september 1996, ob občinskem prazniku, tri dni; MNZ RS, Štefanova 2, 1. december 1997; Kulturni dom Velenje, 26. junij 1998; Divača – Lokev in Kulturni dom Srečka Kosovela v Sežani, 26. in 28. junij 1999; Občina Nova Gorica, 11. september 2000; Zavarovalnica Triglav, Kranj, 1. december 2000; Inštitut informacijskih znanosti (IZUM), Maribor, 10. maj 2001; Kulturni dom Srečka Kosovela v Sežani, 22. junij 2001; del razstave ob odprtju nove policijske postaje Bovec, 27. junij 2001; Kulturni dom Šempeter pri Novi Gorici, 30. november 2001; Kulturni dom Janeza Trdine, Novo mesto, 28. marec 2004; Muzej novejšje zgodovine Ljubljana, od 21. junija do 31. avgusta 2005; organizirana vodstva; Policijska akademija, dnevni prostor, tečaj za PUO, 3. junij 2006; Kulturni dom Zapotok, 10. junij 2006; Mednarodni mejni prehod Holmec, osrednja proslava ob dnevu policije, 27. junij 2006; Pretorska palača Koper, ob odhodu zadnjega vojaka JA iz Slovenije, 26. oktober 2006; Odprtje Muzeja slovenske policije, Policijska akademija (PA), 14. december 2006, z oddelkom o razvoju varnostnega sistema (statični oblikovni scenarij).

NOV OBLIKOVNI SCENARIJ NA FLEKSIBILNIH PANOJIH (»PINGVINČKIH«), LASTNIK RAZSTAVE ZDRUŽENJE SEVER, VODSTVA PO RAZSTAVI KUSTODINJA MUZEJA SLOVENSKE POLICIJE BISERKA DEBELJAK

Kulturni dom Nova Gorica, 1. december 2006.

Center vojnih veteranov Slovenije, Logatec od 4. do 23. junija 2007, vodeni organizirani obiski višjih razredov osnovnih in srednjih šol ter pripadnikov MO

RS (Biserka Debeljak).

Brnik, na proslavi ob dnevu policije, 27. junij 2007.

Kulturni dom Janeza Trdine, Novo mesto, 11. september 2007.

Gornja Radgona, sejem MO RS, od 20. do 24. septembra 2007.

Cerkljanski muzej, Cerklje, od 28. septembra do 6. novembra 2007, organizirana vodstva.

Velika dvorana Delavskega doma, Trbovlje, od 1. do 5. junija 2009, organizirana vodstva za šole.

Od leta 2006 do 2009 je bila razstava postavljena na dvodnevni srečanjih zgodovinarjev iz cele Slovenije, kjer je potekal seminar projekta z naslovom »Od prvih večstrankarskih volitev do mednarodnega priznanja«. Projekt je organiziral in vodil prof. dr. Vladimir Prebilič s Fakultete za družbene vede – FDV Univerze v Ljubljani. Usklajevanje med FDV in Policijo je vodil Janez Portir iz Specialne enote MNZ RS. Razstava je gostovala v:

Hotel Habakuk, Maribor, od 17. do 20. junija 2006.

Hotel Betnava, Maribor, od 5. do 20. novembra 2008.

Kulturni kongresni center Dolenjske Toplice, od 21. do 24. novembra 2008.

Hotel Medno, od 28. do 1. decembra 2008.

Hotel Bernardin, Portorož, od 4. do 8. decembra 2008.

Hotel Ajda, Moravske Toplice, od 6. do 10. marca 2009.

Hotel Sotelia, Olimje, od 13. do 16. marca 2009.

Hotel Ribno, Bled, od 20. do 23. Marca 2009.

Hotel Perla, Nova Gorica, od 27. do 30. marca 2009.

Spomenik braniteljem slovenske zemlje na Cerju, del zbirke, 19. september 2009.

Vojašnica Janka Premrla - Vojka, Vipava, od 24. oktobra do 19. novembra 2009, organizirana vodstva.

Kulturni dom Krško, od 23. do 28. novembra 2009, organizirana vodstva.

Cankarjev dom, Ljubljana, 30. november 2009.

Hotel Diana, Murska Sobota, Projekt Mladi za napredek Pomurja, od 2. do 7. decembra 2009.

Osnovna šola Ivana Cankarja, Vrhnika, ob praznovanju dneva samostojnosti in enotnosti, od 23. decembra 2009 do 8. januarja 2010.

Letališče Jožeta Pučnika, Brnik, v carinskem območju, od 10. januarja do 10. februarja 2010.

Hotel Radin, Radenci, Skupščina Združenja Sever, od 13. do 26. marca 2010.

Ekonomsko šola, Murska Sobota, od 14. do 27. maja 2010.

Ministrstvo za obrambo RS, Manevrska struktura narodne zaščite, od 17. do 21. maja 2010.

Kulturni dom Kočevje, od 1. do 6. junija 2010.

Državni zbor RS, od 20. septembra do 4. oktobra 2010.

Sejmišče, Gornja Radgona, 28. maja 2011, ob srečanju vojnih invalidov RS.

Metelkov dom Škocjan, od 1. do 13. junija 2011.
Osnovna šola Gornja Radgona, od 20. junija do 3. julija 2011, dopolnjena z Manevrsko strukturo narodne zaščite (MSNZ).
Osnovna šola II, Murska Sobota, od 28. maja do 4. junija 2013.
Knjižnica Ivana Potrča, Ptuj, od 6. do 27. junija 2013.
Kulturni center Janeza Trdine, Novo mesto, od 20. do 30. marca 2014.
Gospodarsko razstavišče Ljubljana, na 8. Mednarodnem sejmu zbirateljstva COLECTA, od 27. do 29. marca 2014 (predstavljen manjši del razstave).
Kulturni dom Trzin, od 17. do 29. junija 2014.
Gospodarsko razstavišče Ljubljana, na 9. Mednarodnem sejmu zbirateljstva COLECTA, od 26. do 28. marca 2015.
Dvojezična srednja šola Lendava, od 10. do 20. aprila 2015.
Galerija Domžale, Domžale, od 12. do 24. junija 2015 (dopolnjena s trzinsko bitko).
Cankarjev dom Ljubljana, na 15. Festivalu za tretje življenjsko obdobje, od 29. septembra do 1. oktobra 2015 (predstavljen manjši del razstave).
Predstaviteljski projekt Manevrske strukture Narodne zaščite, Mestna hiša Ljubljana, pripravljena v sodelovanju z Vojaškim muzejem Slovenske vojske, od 4. do 5. oktobra 2015.
Pokrajinska in študijska knjižnica, Murska Sobota, samo MSNZ, od 4. do 17. decembra 2015.
Kulturni center Janeza Trdine, Novo mesto, samo MSNZ, od 21. do 22. decembra 2015.
Odpri razstave »Človeka nikar ... Aktivnosti policije v boju za samostojno in demokratično Slovenijo«, Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota, 20. 6. 2016.
Odpri razstave »25 let MSNZ«, hotel Radin, Radenci, 23. 6. 2016.
Odpri razstave »Četrto stoletje PU Novo mesto«, Dolenjski muzej Novo mesto, sodelovanje Muzeja slovenske policije, 28. 6. 2016.
Prikaz gradiva o aktivnostih policije v boju za samostojno in demokratično slovenijo dokazuje, da je milica v sodelovanju s Teritorialno obrambo, civilno zaščito, državljani in državljankami znala in zmogla obraniti slovensko državo in njene državljane pred agresorjem JLA.
Skupaj 67 aktivnosti (na petih lokacijah predstavljen ožji del razstave).

Mestni muzej Ljubljana

Ob 15. obletnici osamosvojitve odprta razstava »Ljubljančani, smo pred zgodovinsko odločitvijo!«, leta 2006.

Stalna razstava »Obrazi Ljubljanec«, na kateri je prikazano tudi obdobje osamosvajanja in osamosvojitvenega dogajanja v Ljubljani.

Od leta 1997 vrsta predstavitev knjig, javnih srečanj, predavanj ob obletnicah, katerih vsebinski okvir je bila osamosvojitve Slovenije.

Vsaj 50 dogodkov.

Pridobivanje gradiva (vsaj tisoč dokumentov) iz časa osamosvojitvene vojne je ena od prednosti zbiralne politike Kustodiata za novejšo zgodovino.

Skupaj vsaj 53 aktivnosti (ustna informacija vodje Kustodiata za novejšo zgodovino).

Posavski muzej Brežice

Fotografska razstava fotografa Tomaža Čarga (1931–2001) »Bil sem zraven« s podnaslovom »25. območni štab TO in vojne enote TO v vojni leta 1991«, leta 2011, 8 gostovanj.

Katalog fotografij z istim naslovom, leta 2011.

Predavanja o Teritorialni obrambi: 3, leta 2009.

Predavanja o MSNZ z naslovom »Fikcija ali realna oborožena sila?«: 4, leta 2010.

Publicistična dela: 9, leta 2011.

Izdajateljska dejavnost: 8, leta 2011.

Predstavitev zbornika »V uniformi maskirnih barv«, leta 2013.

Skupaj 34 aktivnosti.

Muzej narodne osvoboditve Maribor

Občasna razstava »Človeka nikar ... Boj za slovenske severne meje, junij, julij 1991«, december 1991, leta 1992; »Slovenija v osamosvojitveni vojni leta 1991«, leta 2006.

Stalna razstava »Začelo se je v Pekrah 23. maja 1991...«, spominska soba Izobraževalnega centra v Pekrah, leta 2006.

Dokumentarni film »Obletnica pekrskih dogodkov«.

Gostovanje razstave »Človeka nikar ... Boj za slovenske severne meje junij, julij 1991«, od leta 1992 do 2001, 14 gostovanj.

Skupaj 20 aktivnosti.

Muzej novejše zgodovine Celje

Razstava »Prelomni čas«, leta 2001.

Razstava »In jutri bo nov dan« (osamosvojitvena vojna 1991 v Zahodnoštajerski pokrajini), leta 2001.

Gostovanje razstave »In jutri bo nov dan«, leta 2001, na Konzulatu RS v Torontu.

Razstava »Enotni v zmagi« (osamosvojitvena vojna 1991 na celjskem območju), leta 2006.

Razstava Arhiva RS »Ob 20. obletnici plebiscita 1990«, leta 2011.

Razstava »Naša država je moja domovina« (Celje 1991), leta 2011.

Predstavitev knjige »Prikrita modra mreža« Združenja Sever v projektu MSNZ 1990, leta 2010.

Predstavitev knjige »Rdeči sneg na Igrišah« avtorja Branka Zupanca.

Predstavitev zbornika »Da ne pozabimo«, leta 2011.

Zbornik prispevkov o osamosvajanju na območju UNZ Celje.

Občasna razstava na prostem »Oaza miru – Celje 1991 – 2016« (osamosvojitvena vojna na Celjskem), 25. obletnica samostojnosti Republike Slovenije, 2. junij 2016.

Pogovor o dogajanju v Celju med osamosvojitveno vojno, 7. junij 2016.

Skupaj 12 aktivnosti.

Muzej novejše zgodovine Slovenije

Razstava »Slovenska državnost« ob 150. obletnici Zedinjene Slovenije in v počastitev dneva državnosti, leta 1998.

Razstava »Desetletje sprememb v luči numizmatike«, ob 10. obletnici osamosvojitve Slovenije in 60-letnici numizmatičnega društva Slovenije, leta 2001.

Razstava »Enotni v zmagi – osamosvojitve Slovenije«, 2006–2007.

Multimedijski film »Enotni v zmagi – osamosvojitve Slovenije«, Cankarjev dom, Ljubljana, leta 2006, Muzej novejše zgodovine, leta 2007.

Tiskovna konferenca ob izidu zbornika »Enotni v zmagi – osamosvojitve Slovenije«, 2006, Cankarjev dom.

Razstava »Enotni v zmagi«, leta 2007, Ljubljanski grad.

»Enotni v zmagi« – del stalne razstave, leta 2007, MNZ.

Odprtje razstave »Samostojni!«, fotografije in fotoreporterji o samostojni Sloveniji in vojni, 18. junij 2016.

Publikacija »Samostojni!«, fotografije in fotoreporterji o samostojni Sloveniji in vojni, 18. junij 2016.

Razgovor s fotoreporterji, 18. junij 2016.

Skupaj 11 aktivnosti.

Muzej Velenje

Priložnostna razstava o zgodovini TO v Saleški dolini, leta 1998.

Manjša razstava v prostoru muzejske dependanse na Graški gori, leta 2011.

Ustanovljena komisija za zbiranje muzejskega gradiva 1991 skupaj z obema

veteranskima organizacijama, OZVVS Velenje in PVD Sever Velenje, leta 2013.

Predstavitev predloga mestne občine Velenje za trajnejšo muzejsko predstavitev procesov osamosvajanja Slovenije na lokalni ravni.

Dokončno določena lokacija v Domu borcev in mladine v Velenju, poimenovana »Spominski center 1991«.

Muzejska zbirka, leta 2016.

V stavbi je predviden tudi prostor, namenjen predstavitvi obeh veteranskih organizacij in vseh drugih domoljubnih organizacij; odprtje predvidoma oktobra 2016.

Pobuda komisije za postavitve spominskega tetraedra z lokacijo v središču mesta, na Titovem trgu, junij 2016.

Osrednja proslava veteranskih organizacij na državni ravni.

Dogovor o izdaji zbornika, leta 2017 ali pozneje.

Skupaj 10 aktivnosti.

Pomurski muzej Murska Sobota

Evidentiranje gradiva od osamosvojitve, kmalu po vojni – 900 negativov novinarja in fotografa Jožeta Pojbiča.

Leta 2005 preslikava fotografij za dokumentacijo novinarke Bernarde Balažič Peček in fotografinje Nataše Juhnov.

Zadnje fotografije reporterja Milana Klemenčiča iz Gornje Radgone, leta 2013.

V zadnjih letih hrani muzej tudi nekaj kosov vojaške opreme, ki jo je TO uporabljal v osamosvojitveni vojni in jo je darovala vojašnica v Murski Soboti.

Gostovanja razstave Vojaškega muzeja Slovenske vojske »Vojna za samostojno Slovenijo«.

Ob 15. obletnici leta 2006 lastna razstava »Podobe vojne«, vključena v širši projekt v koordinaciji z MNZ Slovenije »Enotni v zmagi«.

Del te razstave v sodelovanju z Zvezo veteranov vojne za Slovenijo leta 2008 pripravljena stalna razstava pod naslovom »Pomurje v vojni za Slovenijo 1991« v Domu mladine, borcev in veteranov na Vaneči.

Stalna razstava »Radgonski mostovi« iz leta 2001 govori o zgodovini Gornje Radgone in njene okolice v starem Špitalu in predstavlja tudi vojne dogodke iz leta 1991.

Leta 2015 opravljena ena od recenzij zbornika »Vloga TO Pomurja v procesu osamosvajanja«.

Skupaj 9 aktivnosti.

Pokrajinski muzej Ptuj in Zgodovinski arhiv Ptuj

Razstava »Ne damo se! Slovenska osamosvojitvena vojna – dogajanje na Ptujskem in Ormoškem v desetdnevni vojni 1991«, leta 2006.

Publikacija »Ne damo se!«, leta 2006.

Poročanje o razstavi »Zgodovinska razstava in predstavitev knjige«, Štajerski tednik, Večer, leta 2006.

»O osamosvajanju Slovenije na Ptujskem in Ormoškem«, Večer, leta 2006.

Ptujčan, »Ne damo se!«, leta 2006.

Intervjuji: Ptujška leta, ob razstavi »Ne damo se!«, leta 2006.

Radio Ljutomer, napoved razstave »Ne damo se!«, leta 2006.

Simpozij »V vojni za Slovenijo 1991, ormoško območje v vojni za Slovenijo 1991«, grad v Ormožu, leta 2011.

Zbornik referatov »Ormoško območje v vojni za Slovenijo«, ob 20. obletnici samostojnosti Republike Slovenije, leta 2011.

Skupaj 9 aktivnosti.

Gorenjski muzej

Prva razstava »Gorenjska v vojni za samostojno Slovenijo«, leta 2001, v avli Mestne občine Kranj.

Kulturni koledar.

Gostovanje razstave: Naklo, Radovljica, Šenčur.

V okviru vseslovenskega projekta »Enotni v zmagi – osamosvojitve Slovenije« pripravljena razstava »Podobe vojne za Slovenijo na Gorenjskem«, leta 2006 v Galeriji Mestne občine Kranj.

Fotografska razstava »Osamosvojitve Slovenije – podobe vojnih dni na Gorenjskem«, leta 2011, Mestna hiša Kranj.

Predstavitev monografije »Vojaška obramba Slovenije 1990–1991, leta 2011, renesančna dvorana v Mestni hiši v Kranju.

Skupaj 8 aktivnosti.

Koroški pokrajinski muzej

Večja začasna razstava »Osamosvojitvena vojna na Koroškem«, leta 2006 in 2007, dve gostovanji.

Stalna muzejska zbirka v stavbi, ki je JA služila kot vojašnica, leta 2011.

15-minutni dokumentarni film.

Gostovanje razstave, leta 2012 v Slovenj Gradcu in Vuzenici, dve gostovanji.

Razstava v Dravogradu, junij 2016.

Skupaj 7 aktivnosti.

Dolenjski muzej Novo mesto

Likovna razstava Janka Orača s predstavitvijo celotnega cikla njegovih del »Kresna noč na Medvedjeku – 20. 9.–13. 10. 1991«.

Zloženska, leta 1991.

Razstava »Teritorialna obramba Dolenjske v vojni za Slovenijo«, leta 2002–2003.

Razstava »Kresna noč na Medvedjeku«, leta 2006.

Občasna razstava »Skupaj do samostojnosti«, leta 2011.

Odprtje razstave »Četrto stoletje Policijske uprave Novo mesto«, 28. junij 2016.

Katalog »Četrto stoletje Policijske uprave Novo mesto«, 28. junij 2016.

Skupaj 7 aktivnosti.

Loški muzej Škofja Loka

Ob 25. obletnici 25. junija 2016 so pripravili pester kulturni program; koncert mestnega pihalnega orkestra na Mestnem trgu.

Odprtje razstave »Škofja Loka leta 1991«, 2016.

V stalni zbirki novejša zgodovina razstava, kjer je javnosti prikazana volilna skrinjica iz leta 1991, do sedaj hranjena v depoju. S spremljajočim besedilom je potekala osvetlitev Škofje Loke v luči novih političnih in družbenih razmer.

Koncert Jana Plestenjaka na dvorišču Loškega gradu, junij 2016.

Skupaj 4 aktivnosti.

Mestni muzej Idrija, Muzej za Idrijsko in Cerkljansko

Gostujoča razstava »Uporniki z razlogom«, grad Gewerkenegg Idrija, leta 2005.

Brošura, vezana na vsebino razstave, leta 2005.

Gostujoča razstava »Človeka nikar ... Aktivnosti policije v boju za samostojno in demokratično Slovenijo«, leta 2007.

Brošura, vezana na vsebino razstave, leta 2007.

Skupaj 4 aktivnosti.

Miklova hiša – muzej, galerija

Razstava »20 let samostojne Slovenije«, leta 2011.

Katalog »20 let samostojne Slovenije«, leta 2011.

Razstava »Utrinki iz zgodovine Policije od leta 1850 do danes«, del razstave

predstavlja tudi »samostojno Slovenijo 1991«, leta 2016, Rokodelski dom Ribnica.

Skupaj 3 aktivnosti.

Pokrajinski muzej Kočevje

Dvojezična razstava »Kočevsko v vojni za Slovenijo«, leta 2011 v Kočevski Reki.

Razstava »Utrinki iz zgodovine Policije od leta 1850 do danes«, del razstave predstavlja tudi »samostojno Slovenijo 1991«, leta 2015.

Dvojezična razstava »Kočevsko v vojni za Slovenijo«, leta 2016, Gimnazija in srednja šola, Kočevje.

Skupaj 3 aktivnosti.

Slovenski gledališki muzej

Pripravljene nekatere uprizoritve »Preklet naj bo izdajalec svoje domovine«, Slovensko mladinsko gledališče, leta 2010.

Gostovanje, Prešernovo gledališče Kranj, leta 2013.

»Jugoslavija, moja dežela«, Slovensko narodno gledališče – Drama, leta 2015.

Skupaj 3 aktivnosti (v sodelovanju z gledališči).

Tržiški muzej

Občasna razstava; s pomočjo predmetov, fotografij in besedila so predstavljeni dogodke pred osamosvojitvijo Slovenije, med njo in po njej s poudarkom na udeležencih in dogodkih v občini Tržič, leta 2016.

Spremljevalni program ob razstavi; pedagoški program za učence osnovnih šol, z delovnimi listi in kvizom.

Skupaj 2 aktivnosti.

Medobčinski muzej Kamnik

Stalna razstava z naslovom »Sledi trzinske preteklosti«, kjer je prikazana tudi bitka v Trzinu, leta 1991.

TV-ekran, predvajanje filma.

Skupaj 2 aktivnosti

Goriški muzej

Zbornik »Njim vsem pripada slava«, osamosvojitveno dogajanje: Ajdovščina, Idrija, Nova Gorica, Tolmin, Kromberk, leta 2009.

V okviru muzejske zbirke »Kolodvor« stalna razstava posvečena meji na Goriškem z naslovom »Državna meja na Goriškem 1945–2004«. Del te muzejske postavitve je posvečen slovenski Policiji v času osamosvajanja Slovenije na Goriškem.

Skupaj 2 aktivnosti.

Mestni muzej Mengeš

Razstavni eksponat – manjši del tanka, uničenega v Mostah pri Komendi, in uniforma pripadnika TO.

Dokumenti – 7, izkaznica, list z imeni in telefonskimi številkami takratnega orožarja slovenske vojske in dveh pripadnikov MO RS, zavrtni izpiski o dežurnih v štabu Civilne zaščite v Mengšu, poročila.

Skupaj 2 aktivnosti.

Splošna knjižnica Ljutomer – OE muzej

Gostujoča razstava »Vojna za Slovenijo«, v Galeriji Antona Trstenjaka, leta 2003.

Razstava fotografij z delovanjem TO na ljutomerskem območju.

Skupaj 2 aktivnosti.

Muzej za arhitekturo in oblikovanje

Razstava »Oblikovanje republik – arhitektura, oblikovanje in fotografija v Sloveniji 1991–2011«, leta 2011.

Spremljevalni katalog, leta 2011.

Skupaj 2 aktivnosti.

Notranjski muzej Postojna

Regijska razstava »Enotni v zmagi – osamosvojitve Slovenije« v Krpanovem domu v Pivki, leta 2006.

Krajši film studia Serpentes s posnetki dogodkov iz leta 1991, ki so jih z videokamero posneli domači amaterski snemalci in fotografi.

Skupaj 2 aktivnosti.

Kobariški muzej

V delu stalne postavitve razstave dve novi vitrini z uniformo pripadnika TO in tremi primerki orožja iz osamosvojitvene vojne.

Skupaj 1 aktivnost.

Tolminski muzej

Doktorska naloga »Vloga diplomatov in tujih množičnih medijev pri osamosvajanju in priznanju Republike Slovenije«; intervjuji tedanjih slovenskih politikov, ki so pri mednarodnem vidiku slovenske osamosvojitve odigrali ključno vlogo.

Skupaj 1 aktivnost.

Belokranjski muzej Metlika

Razstava »Bela krajina za samostojno Slovenijo«, junij 2016.

Skupaj 1 aktivnost.

5. Diskusija

Kljub osebnemu prizadevanju po elektronski in navadni pošti ter telefoniranju muzejskim delavcem po Sloveniji s prošnjo za podatke o aktivnosti v slovenskih muzejih in galerijah na temo osamosvojitvene vojne leta 1991 sem le v 63 odstotkih dobila odgovore na postavljena vprašanja. Nekateri muzeji, kot so Vojaški muzej Slovenske vojske, Mestni muzej Ljubljana in še kateri, ki nimajo natančno zapisanih vseh aktivnosti, so posredovali pisno ali ustno približne zaželenne podatke. Zato ne moremo poznati natančnega števila muzejskih aktivnosti.

Ko sem pregledala gradivo, od katerih ustanov nisem dobila nobenega odgovora (37 odstotkov), so bile to predvsem ustanove, ki se posvečajo ožjim strokovnim temam. 21 odstotkov ustanov je dalo podatek, da niso imele nobene aktivnosti na obravnavano temo. Ustanove, od katerih nisem dobila odgovora, in tiste, ki niso imele nobene aktivnosti, se posvečajo v glavnem namenski tematiki lastne ustanove. Seveda pa bi tudi te lahko posvetile del svojega dela aktualni problematiki osamosvojitvene vojne v Sloveniji 1991, morda ob okroglih obletnicah s kakšno priložnostno tematsko razstavo ali drugo aktivnostjo. Prepričana pa ostajam, da bi vsaj slovenski nacionalni muzeji morali pripraviti kakršno koli aktivnost o temi, ki je pomembna za

slovenski narod.

Po pričakovanju so največ pozornosti tej temi posvetili v muzejih, ki se ukvarjajo z obrambno in varnostno tematiko, predvsem Vojaški, Policijski muzej ter muzeji novejše zgodovine.

6. Sklep

Muzejske ustanove Republike Slovenije so od leta 1991 do vključno 2016 posvetile velik pomen predvojnim in vojnim dogodkom, od leta 1989 do leta 1991 s prek 484 različnimi aktivnostmi. Ti so nam skupaj z diplomatskimi prizadevanji omogočili, da danes živimo v samostojni Republiki Sloveniji.

7. Literatura

- Rihter A., Ciglencečki M.; urednici: Vodnik po slovenskih muzejih, Ljubljana, Skupnost muzejev in galerij Slovenije, Mladinska knjiga, Ljubljana, 2001, str. 1-191.
- Šubic J., Petruša Štrukelj E., Fujs M.; zbrale in uredile: Vodnik po slovenskih muzejih in galerijah, Skupnost muzejev Slovenije., Eurotrade print, d.o.o., Ljubljana, 2008, str. 1–80.
- Andrejek T., Zihel A. K.; zbrale in uredile: Pedagoški programi v slovenskih muzejih in galerijah 2011–2013, Skupnost muzejev Slovenije, Pedagoška sekcija pri skupnosti muzejev Slovenije, Collegium Graphicum, Ljubljana, 2011, str. 1–183.
- Debeljak, B.: Človeka nikar ... Aktivnosti policije v boju za samostojno in demokratično Slovenijo, (prva razstava o desetdnevni vojni za celo Slovenijo), Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Varnost, Letnik 44, št. 19/20, 15. november 1996, str. 12, Ljubljana.
- Debeljak B.: Muzej organov za notranje zadeve. Katalog in zapiski o zgodovini muzeja, muzejskih predmetih in ljudeh, ki so ga ustvarjali, Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, 2005, Simpro, d.o.o., Ljubljana, str. 9–10, 247–250.
- Debeljak B., Pozvek A., Truden B.: Tajna skladišča orožja v letih 1990–1991, december 2013, Združenje Sever Ljubljana.